

ASUSTUSE SÄILITAMINE ON REGIONAALSE ARENGU JA ETTEVÕTLUSE ALUSTALA

KAUR LASS

OÜ Head juhatuse liige ja planeerimiskspert, kaur.lass@headandlead.com

PRESIDENT Toomas Hendrik Ilves tõstas sel aastal vabariigi aastapäeva kõnes muu hulgas kolm küsimust:

- Mis meist saab, kui inimesed kolivad Eestist mujale?
- Mis saab elust maal, kui sinna jääb aina vähem inimesi?
- Mis saab meie Eesti elust?

Eestis on nüüdseks umbes kaks aastat ekspertide ja avalikkuse osalusel koostatud üleriigilist planeeringut „Eesti 2030+”. Praegu on see kooskõlastamiste ringil ja kooskõlastamisel oleva planeeringuga võib igaüks tutvuda kodulehel www.eesti2030.ee. Üleriigilise planeeringu koostamise avalikel aruteludel ja tutvustustel osales otse kaasatuna üle 1200 inimese. Lisaks sai igaüks kodulehel jooksvalt oma arvamust avaldada ning seda tehti usinalt. Avalikustamise ulatuse tagamiseks oli olemas ka meedia- ja kaasamisplaan, mille tulemusena on üleriigilisest planeeringust kirjutanud kõik suuremad päevalehed ja sõnum on jõudnud ka telepilti. Peale valdade, linnade, maavalitsuste ja avalikkuse osales planeeringu väljatöötamisel ka hulgaliselt eksperte. Nii kaasamise kui ka ekspertide arvamuste baasil sai ilmselgeks, et meie riigi püsivuse tagamiseks on peamiseks Eesti elamisväärsuse tagamine. Elamisväärsus Eesti eri paikades oli ka seni kehtiva üleriigilise

planeeringu – „Eesti 2010” – põhiteesiks. Seega on riigi ruumilises arengus järjepidevus paberil kirjas. Mis aga tagab Eesti elamisväärsuse ehk inimeste püsimise siin? Mis tagab inimeste püsimise maapiirkondades?

Vaieldamatult on asustuse püsimisel olulised kaks valdkonda: töökohad ja hariduse andmine kodu lähedal. Riigile tulu toovaid töökohti loovad üldjuhul eraettevõtjad. Nende jaoks on peale äriidee tähtis ka inimeste olemasolu ja pääsemine töandja loodud töökohta. Riigi asi peaks olema seega just töötava inimese liikumisvajaduste rahuldamiseks eelduste loomine. Mida vähem ta veedab aega koju ja tööle sõites ning mida enam ta teeb seda ühistranspordiga, seda kasulikum riigile. Efektiivne töötaja, kelle ökoloogiline jalajälg on väike, on parim võimalik lahendus.

Paraku aga ei ole ühistranspordisüsteem üles ehitatud tööle käiva inimese vajadusi arvestades. Tal on üldjuhul keerukas hommikul bussi, rongi vm ühistranspordivahendiga viia lapsed lasteaeda, kooli ja siis minna tööle ja õhtul vastupidi. Regioonides ettevõtluse soodustamiseks peaks see kõik olema lihtne. Riigi huvi peaks olema tagada esmajärjekorras ühistransport neile, kes käivad tööl ja maksavad makse. Ühistransport peab enam olema toimepiirkonna ehk igapäevase

töö-kodu-kool-lasteaed liikumise soodustamise keskne. Sellest üksi on aga vähe kasu ajal, kui meil on päevakajaliseks kerkinud asustuse väljasuretamine selle läbi, et hakatakse sulgema gümnaasiumeid.

Haridusametuste sulgemise kava võib olla optimaalne raha kokkuhoidmist silmas pidades, aga see mõjub hävitavalt Eesti asustusele. Üleriigilise planeeringu asustuse teemarühmas oli enamik eksperte ühel meelel: kui kaob kool, kaob asula. Praktikast on seda ka näha olnud – kooli sulgemine mõnes külas on alati viinud noorte perede ärakolimisele. Üksikud järelejäänud aga ei taga asustuse püsimist maal. Kui pole noori, pole ettevõtlusperspektiivi ning kui pole seda, kaotavad sissetuleku ka vanemad – nii ongi küla hääbuma määratud. Huvitaval kombel on siin haridusametuste sulgejad tegelnud teemaga vaid oma mätta otsast optimaalsust otsides. Kui presidendi aastapäevakõnes olnud Paide teenuste kättesaadavuse näide ei pane inimesi veel Paidet hülgama, siis kõigi koolide sulgemisel Paides oleks selle linna kiire häving garanteeritud!

Miks on riigi valitsejad vastuolus seni kehtiva üleriigilise planeeringuga ja ka avalikkuse osalusel koostatud uue üleriigilise planeeringuga ning valmis vaid ühe ametkonna huvid ning raha

telefon 50 83 906, e-post: kaur.lass@headandlead.com

Juhtimine on lihtne. Planeerimine on kasulik.

www.headandlead.com

säästmise huvides hävitama Eesti asustust? Koolide sulgemine viib noorte kadumiseni maalt. See viib omakorda ettevõtjate kadumiseni maalt. Ja see viib riigi kadumiseni maalt. See on karjuvas vastuolus äsja laiapõhjalise kaasamise teel koostatud üleriigilise planeeringuga. See on vastuolus ka meie riigi julgeoleku tagamisega. Asustamata alade levik viiks ju kontrolli kadumiseni oma riigi territooriumi üle.

Veel on aega teha kõike teisiti. Veel on võimalus mõista, et kool hoiab üleval küla, alevit või alevikku. Ühes linnas dubleerivate koolide kaotamine on mõiste-

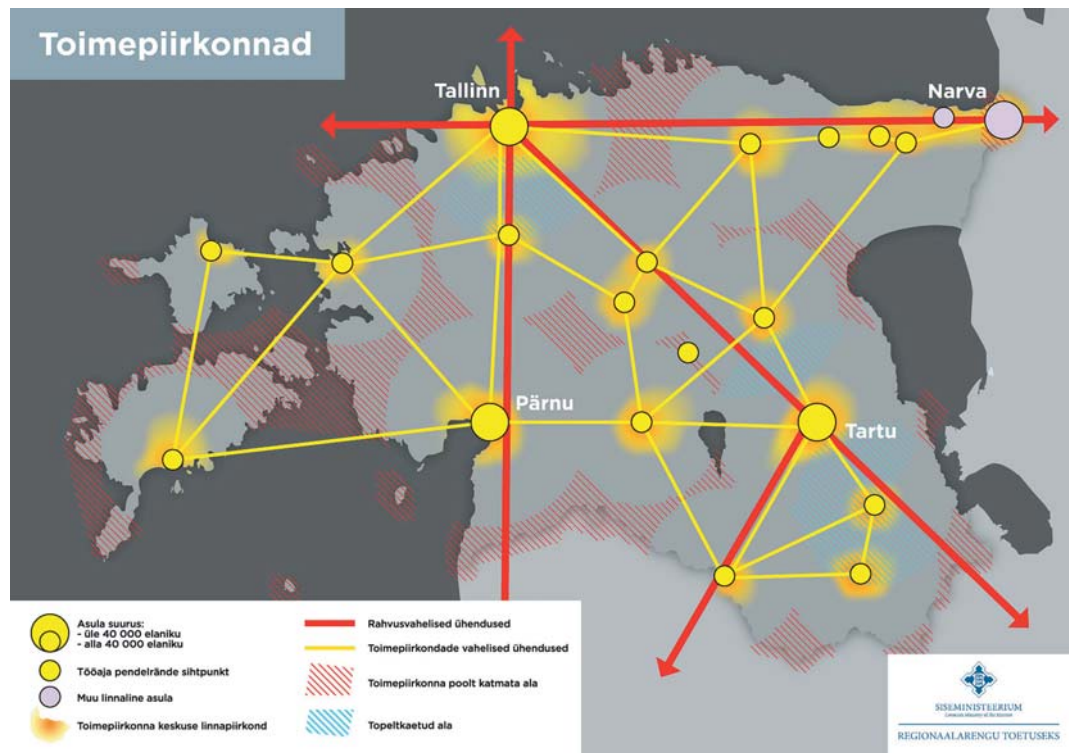
tav, nagu ka lähestikku asuvate koolide koondamine, aga nii ulatuslik ja kiire sulgemine nagu Haridus- ja Teadusministeerium plaanib viib selgelt elu hääbumiseni maapiirkondades. Gümnaasium on kindlasti üks olulisemaid asutusi, mis tagab väikelinna püsivuse väikelinnana. Põhikool kodu lähedal ja gümnaasium lähimas suuremas asulas võimaldavad vanematel keskenduda tööle või ettevõtlusele ning seovad lapse kodukandiga. Asustuse püsimine maal on hädavajalik, et seal säiliks ettevõtlusvõimalused. Kodust ära rännanud noor ei oma enam sidet kodukandiga. Temast saab maailmakodanik. Mees või naine, kes otsib kohta, kus rohi on rohelisem – ja see paistab alati rohelisem kaugel välismaal. Seega kodu lähedal hariduse saamise kaotamine viib regionaalse arengu allakäiguni. Viib rändamiseni suurlinna ja sealt välismaale. Kas me seda tahamegi?

Praegu on veel koolid alles. Maksimaksjatena on meil odavam koole kui asustuse alustalad alal hoida, kui hiljem olla maksimaksjateta maailmarändurite reise tundmatu lähtekoht! Eesti on väike, laias maailmas sageli tundmatu. Inimene, kes kasvab kodust eemal, ei seo end kodukohaga. Kodutundeta inimene ei näe põhjust siin töötada, siin ettevõtja olla ega ka siia makse maksta. Maksudeta ei saa me

ülal hoida riiki.

Kodu on eesti keeles unikaalne sõna, mille tähendus ei võrdu üksnes majaga, kus elatakse. Kodutunne on sageli avaram kui oma maja või korteri elukohaks pidamise tunne. Kodutunde alused saadakse nii kodust kui ka koolist. Peale klassis istumise saadakse see ka klassi retkest kooli kõrvale loodusesse, õpetaja räägitud kodukandilugudest ning jala kodu ja kooli vahet jalutades. Suurt vahemaad on kestvalt tülikas läbida ning see paneb vanemad kolima. Kolimine muutub harjumuseks ja kaasaegne mobiilne maailm soosib rändamist. Milleks on meil üldse vaja riiki, kui koolitame rändureid? Ehk oleks hea idee müüa riik maha ja jagada saadud raha laiali? Siis poleks vaja riigi ülalpidamise kulukuse all kannatada ja saaks lähtuda majanduslikust ratsionaalsusest. Igaüks saaks oma papi kätte ja riigi ülesanne oleks täidetud, nagu Mart Raukas Eesti Ekspressis arvas.

Käesoleva artikli mõte ei ole olla koolide arvu vähendamise vastu. Mõne kooli võib sulgeda ja mõne ka ümber kujundada, aga koolide massiline kaotamine on vastuolus meie asustuse püsivuse ja maal ettevõtlusega edasi tegelemise võimaluste säilitamisega. **Ettevõtlik inimene on esimene, kes oma lastega mujale kolib, kui riik**

Eesti olulisemad toimepiirkonnad – uue üleriigilise planeeringu „Eesti 2030+“ skeem. Toimepiirkondade täpsustamisega plaanib riik edasi tegeleda, neist peab senisest enam lähtuma ühistranspordi korraldus Eestis

Skeem: Siseministeerium

tema elu maal võimatuks teeb. Tal on raha ja tal on ettevõtlikkust seda teha! Seejärel lähevad tööle käivad inimesed mujale tööle. Ja siis püsivalt mujale. Asustuse hääbumine on garanteeritud. Kui hääbub asustus maal, hääbub riik. Seega on ühistranspordi toimepiirkondade keskseks muutmine ja koolivõrgu hoidmine riigi toimimiseks oluline.

Enne koolide arvu radikaalset vähendamist tuleb vaadata muid kokkuvõtteid, näiteks läbi viia haldusreform, et tõsta omavalitsuste suutlikkust kodaniku huve kaitsta ja kohalikke koole hoida. Samuti võiks vähendada riigiametnike arvu. Omades pikka kogemust koostöös omavalitsuste ja riigiga, ei oska ma tuua näiteid logelevat kohalike omavalitsuse ametnikest, küll aga tean palju näiteid igavlevatest riigiametnikest, kes endale igavuse peletamiseks tegevust otsivad. Nagu nähtub, on need tegevused kohati vastuolus riigi ruumilise arengu visiooniga, kehtivate planeeringutega ning ka Eesti elamisväärsuse säilitamisega. Seega enne kui ametnikud koolide teemal edasi tegutsevad, tuleb vastata presidendi tõstatatud kolmele väga asjakohasele küsimusele ja läbi viia sel teemal ühiskonnas laiem arutelu. See on otsus, mis puudutab meie riigi elamisväärsust palju enam kui mitmed muud otsused.